

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. május 18.

FILOZÓFIA
KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA

2009. május 18. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM

Fontos tudnivalók

- A feladatokat figyelmesen olvassa el, és pontosan értelmezze! A kifejtés során a témától ne térjen el!
- A feladatok megoldási sorrendje tetszőleges.
- A feladatok megoldásához kizárólag a feladatlapon megadott szövegek használhatók.
- Esetleges javításaihoz (kifestő, korrektor helyett) áthúzást alkalmazzon! Csak az egyértelmű javítás fogadható el.

A vizsgarész (30 pont)

1. Kapcsolja össze az összetartozókat! Írja a fogalmakat a megfelelő helyre!

immanens, teológia, patrisztika, empirizmus, szillogizmus, teleológia

Gondolkodási séma	
Ismeretelméleti irányzat	
Hittudomány	
Korszak	
Célokság	
Evilági létező	

6 pont

2. A filozófia mely tudományterületeire vonatkoznak a következő kérdések?

Válaszát írja a kérdés alá!

Hogyan ismerhetem meg helyesen a valóságot?

.....

Mi a lét?

.....

Van-e a helyes cselekvésnek kritériuma?

.....

6 pont

3. A Platónhoz kapcsolódó megállapításokról döntse el, hogy igazak vagy hamisak!

Megállapítások	Igaz	Hamis
Csak az érzékelhető dolgok lehetnek tökéletesek.		
Az ideák a tökéletes és örök létezők.		
Elsődleges létező a változó világ.		
Elsődleges létező a változatlan idea-világ.		
A tanulás visszaemlékezés.		
Test és lélek nem választható el egymástól.		
A szépség örök, viszont a szép dolgok múlandók.		
A Jó ideája a legfőbb idea.		

8 pont	

4. A következő fogalmakat melyik filozófushoz kapcsolná? Írja a számokat a megfelelő helyre!

1. kardinális erények, 2.Übermensch, 3.a kimondhatatlan, 4. a priori 5. velünk született eszmék

A) Nietzsche B) Platón C) Descartes D)Wittgenstein E) Kant

A	
B	
C	
D	
E	

10 pont	

B vizsgarész**Szövegértelmezés, reflektálás**

(feladatonként 35 pont, két feladat megoldását várjuk, így az elérhető pontszám: 70 pont)

Fejtsen ki a három esszékérdés közül **kettőt** a megadott szövegrészlet felhasználásával!
Reflektáljon (írjon önálló véleményt) a szövegben megjelenő filozófiai problémára! Írásának terjedelme feladatonként ne haladja meg a másfél-két oldalt!

1. Milyen filozófiai probléma megoldására vonatkoznak Epiktétosz tanácsai?

(Megadott műrészlet: Epiktétosz Kézikönyvecske)

2. Kant szerint milyen okai voltak eddigi „kiskorúságunknak”?

(Megadott műrészlet: Immanuel Kant: Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?)

3. Miért tartja fontosnak Descartes a módszeres kételkedést?

(Megadott műrészlet: Descartes: Értekezés a módszerről)

(A szövegrészletek a következő lapokon olvashatók.)

1.**Epiktétosz *Kézikönyvecskéje***

Bizonyos dolgok hatalmunkban vannak, más dolgok nincsenek. Tőlünk függ a véleményünk, az ösztönös vágyunk, a törekvésünk és ellenszenvünk, egyszóval mindaz, amit egyedül alkotunk meg. Nem tőlünk függ a testünk, a vagyonunk, a hírnevünk, tehát mindaz, amit nem egyedül hozunk létre.

Azok a dolgok, amelyek hatalmunkban vannak, természetüknél fogva szabadok, semmi sem akadályozza, semmi sem köti őket. Azoknak a dolgoknak azonban, amelyek nincsenek hatalmunkban, nincs erejük önmagukban, másoktól függenek, egy kívülálló megakadályozhatja vagy elsajátíthatja őket.

Emlékezz erre: ha a természetüknél fogva függő dolgokat függetleneknek tartod és a más dolgait sajátodnak tekinted, akkor minduntalan akadályokba ütközöl, bánkódni és háborogni fogsz, káromolod az isteneket és az embereket, de ha csak azt tartod a tiednek, ami valóban a tied, a más tulajdonát pedig a helyzetnek megfelelően másénak tartod, akkor sohasem leszel a kényszer hatalmában, senki sem fog utadba állni, nem fogsz senkit szidalmazni és vádolni, és semmit sem kell majd akaratod ellenére végrehajtanod; senki sem árt neked, és nem lesz ellenséged sem, mert nem történik veled semmi baj.

Ha erre a nagy dologra törekszel, emlékezz rá, hogy nemcsak ímmel-ámmal kell utána vetned magad, hanem ennek a kedvéért bizonyos dolgokról teljesen le kell mondanod, más javak megszerzését pedig el kell halasztanod; ha azonban a lelki nyugalmad megszerzésére is törekszel, és uralkodni és gazdagodni is akarsz, könnyen megtörténik, hogy ezeket sem éred el, mivel az előbbire vágyakozol: de biztosan elveszítéd azt, ami egyedül hozza létre a függetlenséget és a boldogságot.

Minden kellemetlen képzet felmerülésekor nyomban jegyezd meg: „Te csak képzet vagy és egyáltalán nem az, aminek látszol.” Ezután vizsgálj és ítéld meg a képzetet elveid alapján: legelőször és legfőképpen abból a szempontból, vajon oly dolgokra vonatkozik-e, amelyek hatalmunkban vannak, vagy pedig olyanokra, amelyek nincsenek hatalmunkban. S ha valami olyanra vonatkozik, ami nincs hatalmunkban, mindig kéznél legyen ez a mondás: „Semmi közöm hozzá!”

2.

Immanuel Kant: Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?

A felvilágosodás az ember kilábalása maga okozta kiskorúságából. Kiskorúság az arra való képtelenség, hogy valaki mások vezetése nélkül gondolkodjék. Magunk okozta ez a kiskorúság, ha oka nem értelmünk fogyatékoságában, hanem az abbeli elhatározás és bátorság hiányában van, hogy mások vezetése nélkül éljünk vele. Sapere aude! Merj a magad értelmére támaszkodni! – ez tehát a felvilágosodás jelmondata.

Restség és gyávaság okozza, hogy az emberiség oly nagy része, habár a természet már rég felszabadította az idegen vezetés alól, szívesen kiskorú marad egész életében, s azt is, hogy másoknak oly könnyű ezek gyámjává feltolni magukat. Kiskorúnak lenni kényelmes. Ha van egy könyvem, amely eszemül, egy lelkipásztorom, aki lelkiismeretemül szolgál, s egy orvosom aki megszabja az étrendemet stb., akkor igazán nincs szükségem arra, hogy magam fáradozzam. Ha fizetni tudok, nem kell gondolkodnom, elvégzik helyettem mások ezt a bosszantó munkát. S hogy az emberiség legnagyobb része (s közte az egész szépnem), túl azon, hogy fáradságos, fölöttébb veszélyesnek is tartsa a nagykorúságig teendő lépést, arról már ama gyámok gondoskodnak, akik jóságosan magukra vették a rajtuk való felügyeletet. Miután elbutították jószágaikat, s gondosan vigyáztak, nehogy e jámbor teremtmények egy lépést is tehessenek ama járókán kívül, amelybe bezárták őket, megmutatják nekik az őket fenyegető veszélyeket, ha megpróbálnának egyedül járni. No, a veszély éppen nem olyan óriási, mert néhány esés árán végül csak megtanulnának járni; de egy ilyen példa mégiscsak megfontolttá tesz, és visszarettent minden további kísérlettől.

Az egyes embernek nagyon nehéz tehát a szinte természetévé vált kiskorúságból kivergődni. Valósággal megszerette, s egyelőre valóban képtelen arra, hogy a saját fejével gondolkodjék, mivel soha nem is engedték, hogy megpróbálja. A természeti adottságok értelmes felhasználásának vagy inkább a velük való visszaélésnek mechanikus eszközei: a szabályzatok és formulák – az örökös kiskorúság béklyói. Még aki levetné azokat, az is csak bizonytalanul ugranék át a legkeskenyebb árkon is, mivel nem szokott hozzá a szabad mozgáshoz. Ezért csak keveseknek sikerült, hogy önálló szellemi tevékenységgel kilábaljanak a kiskorúságból, és biztosan járjanak.

Ám, hogy egy közösség váljék felvilágosodottá a maga erejéből, az sokkal inkább lehetséges, sőt, ha szabadságot engednek neki, majdnem elmaradhatatlan. Mert mindig lesz

---

---

néhány önállóan gondolkodó ember, még a nagy sokaság kinevezett gyámjai között is, akik levetvén a kiskorúság igáját, terjesztik is maguk körül az értelmes önbecsülés s az ember önálló gondolkodásra hivatottságának szellemét. Sajátos módon az a közösség, amelyet előzőleg ők hajtottak igába, utóbb őket magukat is arra kényszerítheti, hogy ez iga alatt maradjanak, ha néhány más, a felvilágosodásra teljességgel képtelen előjárója a közösséget erre bujtogatja. Ennyire káros tehát az előítéletek elültetése, mert ezek végül azokon bosszulják meg magukat, akik vagy akiknek elődei létrehozták őket. Ily módon egy közösség csak lassan juthat el a felvilágosodásig. Egy forradalom megbuktathatja ugyan a személyes despotizmust, a kapzsi és uralomvágyó elnyomást, de soha nem eredményezi a gondolkodásmód reformját; hanem egyszerűen a régiek helyett új előítéletek pórázára fűzi a gondolattalan tömege. E felvilágosodáshoz azonban semmi egyéb nem kell, csak *szabadság*, annak is a legártalmatlanabb fajtája: nevezetesen az ész minden kérdésben való *nyilvános használatának* szabadsága.

3.

René Descartes: *Értekezés a módszerről*

... de minthogy ez esetben csak az igazság kutatásával akartam foglalkozni, éppen az ellenkezőt tartottam szükségesnek, ti. föltétlenül elvetendőnek ítéltém mindazt, amihez a kételkedésnek csak árnyéka is férhet, hogy lássam, nem marad-e még azután is valami elmémben, ami minden tekintetben kétségbevonhatatlan. Így föl akartam tenni, hogy mert érzékeink néha csalnak, semmi sem olyan, minőnek érzékeink mutatják; s mert vannak emberek, kik még a geometria egyszerű tárgyaira vonatkozólag is eltévednek okoskodásaikban, mindazokat az okadatokat, melyeket azelőtt bizonyításoknak vettem, mint helyteleneket vetettem vissza, mert hiszen én is csakúgy megbotolhatok, mint bárki más; végül meggondoltam, hogy amiket éber állapotban gondolok, ugyanazok álomban is agyamba juthatnak, s akkor nem igazak; azért föltettem magamban, hogy bármit, ami valaha eszembe jutott, nem tekintek igazabbnak, mint álmainnak csaló képeit. De mindjárt azután láttam, hogy míg így mindent hibásnak akartam tartani, én, ki ezeket gondoltam, szükségképpen vagyok valami; észrevevén tehát, hogy ez az igazság: gondolkodom, tehát vagyok – oly szilárd, oly biztos, hogy a szkeptikusok legtúlzottabb föltevései sem ingathatják meg, arra a meggyőződésre jutottam, hogy bátran elfogadhatom a filozófia amaz első elvének, melyet kerestem.

Azután figyelmesen megvizsgáltam, hogy mi vagyok én; láttam, hogy el tudom képzelni, hogy nincs testem, hogy a világ nem létezik, hogy nem létezik tér, amelyben vagyok; de el nem tudom képzelni, hogy magam nem létezem; ellenkezőleg, abból hogy azt gondolom, hogy minden dolognak az igazságában kételkedem, az következik, mégpedig egészen világosan s bizonyosan, hogy létezem; ellenben mihelyt megszűntem volna gondolkodni, akkor mind a többi, amit képzeltem, igaz lehetne, de okkal nem hihetném, hogy létezem; ebből láttam, hogy szubsztancia vagyok, melynek egész lényege vagy mivolta abban áll, hogy gondolkodik, s melynek léte nem függ se valamely helytől a térben, se valamely anyagi dologtól, elannyira, hogy az az én, azaz a lélek, mely által az vagyok, ami vagyok, egészen más valami, mint a test, sőt hogy könnyebben is megismerhető nálánál, s még akkor is egészen az volna, ami, ha ez a test nem léteznék is.

Ezután általánosságban szemügyre vettem, mi szükséges ahhoz, hogy valamely tétel igaz s bizonyos legyen; minthogy ugyanis most egyet találtam, melyről tudtam, hogy az: azt hittem, hogy most azt is tudnom kellene, miben áll ez a bizonyosság. Észrevettem, hogy ebben: én

---

---

gondolkodom, tehát vagyok, csak egy van, ami e tétel igazságáról meggyőz, ti. egészen világosan átlátom: ahhoz, hogy gondolkodjunk, léteznünk kell, ebből pedig azt következtetem, hogy általános szabályul fogadhatom el: mindaz, amit egész világosan és elkülönítetten belátok, igaz is; és csak az jár némi nehézséggel megtudni, mely dolgok azok, melyeket világosan és elkülönítetten belátunk.

	maximális pontszám	elért pontszám
A) Filozófiatörténeti ismeretekre vonatkozó kérdéssor	30	
B) Szövegértelmezés, reflektálás		
1. feladat	35	
2. feladat	35	
Összesen (B)	70	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	100	

_____
javító tanár

Dátum: .....

	pontszáma	programba beírt pontszám
A) Filozófiatörténeti ismeretekre vonatkozó kérdéssor		
B) Szövegértelmezés, reflektálás		

_____
javító tanár

_____
jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....